

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2009, sp. zn. 11 Tz 62/2009, ECLI:CZ:NS:2009:11.TZ.62.2009.1

Číslo: 38/2010

Právní věta: Jestliže byl obviněný vydán z ciziny do České republiky pro účely výkonu trestu, lze konat trestní stíhání v jeho jiné trestní věci pouze při dodržení zásady speciality vyplývající z ustanovení § 389 tr. ř., případně z příslušné mezinárodní smlouvy. V případě, že obviněný byl vydán cizím státem k výkonu trestu na základě takové mezinárodní smlouvy (např. Evropské úmluvy o vydávání publikované pod č. 549/1992 Sb.), která stanoví užší rozsah výjimek ze zásady speciality než ustanovení § 389 tr. ř., pak posouzení otázky, zda je přípustné trestní stíhání v jiné trestní věci obviněného (popřípadě zda lze vykonat trest uložený mu v jiné trestní věci) se s ohledem na ustanovení § 375 odst. 1 tr. ř. použije ustanovení o výjimkách ze zásady speciality uvedených v této mezinárodní smlouvě (viz např. ustanovení čl. 14 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání). Trestní stíhání, které se konalo v rozporu se zásadou speciality, nemůže být zákonným podkladem pro vydání meritorního rozhodnutí soudu či jiného orgánu činného v trestním řízení. Lze-li nápravu pravomocného rozhodnutí učiněného v takovém řízení zjednat jeho zrušením, je nutno jako nezákonné zrušit též celé řízení, popřípadě tu jeho část, která byla provedena v rozporu se zásadou speciality (viz § 265k odst. 1 tr. ř., § 269 odst. 2 tr. ř.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.11.2009

Spisová značka: 11 Tz 62/2009

Číslo rozhodnutí: 38

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Právní styk s cizinou

Předpisy: čl. 14 odst. 1 předpisu č. 549/1992Sb.
§ 389 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. 12 To 85/2007, v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 42 T 16/2005, ve prospěch obviněného Mgr. J. S., rozhodl podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. tak, že:

Pravomocným usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. 12 To 85/2007, byl v neprospěch obviněného Mgr. J. S. porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 tr. ř., § 256 tr. ř. a v řízení, které vydanému rozhodnutí předcházelo, též v ustanovení čl. 14 odst. 1 Evropské úmluvy o

vydávání publikované pod č. 549/1992 Sb.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. 12 To 85/2007, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 5. 2006, sp. zn. 42 T 16/2005 a řízení, které jim předcházelo v době od 13. 9. 2005, se zrušují. Současně se zrušují všechna další rozhodnutí, na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Městskému soudu v Praze se přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. 5. 2006, sp. zn. 42 T 16/2005, byl obviněný Mgr. J. S. uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a podle § 250 odst. 4 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. byl odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 5 let, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem, přičemž byl současně zrušen výrok o trestu uloženém obviněnému dřívějším odsuzujícím rozhodnutím. Dále byl obviněný zavázán nahradit poškozené obchodní společnosti S., s. r. o., škodu ve výši 15 000 000 Kč.

Podle výroku o vině obsaženého v citovaném rozsudku se obviněný dopustil trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. tím, že pod záminkou zajištění nákupu strojního zařízení formou leasingu a zaplacení kupní ceny uzavřel jako zástupce obchodní společnosti A. G. Ltd., se sídlem v U., s obchodní společností S., s. r. o., se sídlem v H., mandátní smlouvu na zajištění linky na výrobu spárovky od zahraničního partnera a v souvislosti s tím převzal částku ve výši 15 000 0000 Kč, kterou použil na jiné účely, a způsobil tak škodu v této výši poškozené obchodní společnosti S., s. r. o.

Odvolání obviněného podané proti tomuto rozsudku bylo usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. 12 To 85/2007, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Ministryně spravedlnosti podala proti citovanému usnesení Vrchního soudu v Praze stížnost pro porušení zákona, a to ve prospěch obviněného Mgr. J. S. Podle jejího názoru obviněný se přinejmenším v době vydání rozsudku Městského soudu v Praze dne 23. 5. 2006 nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody, k němuž byl vydán ze Slovenské republiky na základě mezinárodního zatýkacího rozkazu vydaného Okresním soudem v Českých Budějovicích dne 30. 8. 2004 ve věci vedené u tohoto soudu pod sp. zn. 31 T 45/2002. Městskému soudu v Praze přitom byla tato okolnost známa.

Ministryně spravedlnosti dále vysvětlila podstatu zásady speciality, jak je upravena v ustanovení čl. 14 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání publikované pod č. 549/1992 Sb. ve znění Dodatkového protokolu ze dne 15. 10. 1975 a Druhého dodatkového protokolu ze dne 17. 3. 1978 (dále jen „Evropská úmluva o vydávání“). Obdobná pravidla upravuje i trestní řád v ustanoveních § 389 a § 406 tr. ř. a tato pravidla se podle § 375 odst. 1 tr. ř. použijí tehdy, nestanoví-li jinak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, publikovaná pod č. 209/1993 Sb., v ustanovení čl. 30 odst. 1 písm. a) konstatuje, že vydávání státních občanů smluvních stran k trestnímu řízení nebo k výkonu trestu se uskutečňuje podle již zmíněné Evropské úmluvy o vydávání.

Ministryně spravedlnosti pak dospěla k závěru, že obviněný Mgr. J. S. byl vydán do České republiky výlučně na základě mezinárodního zatýkacího rozkazu Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 4. 2004 vydaného ve věci vedené pod sp. zn. 31 T 45/2002. Za této situace měly orgány činné v trestním řízení postupovat v případě trestního stíhání pro jiný skutek, než pro který byl obviněný

vydán do České republiky, tak, že měly činit buď pouze úkony směřující k opatření dodatečného souhlasu Slovenské republiky s trestním stíháním obviněného pro tento jiný skutek, anebo měly postupem podle § 10 odst. 2 tr. ř. per analogiam odstranit pochybnost o tom, zda je třeba takového souhlasu, jestliže by o tom vznikla pochybnost.

Pokud tedy Městský soud v Praze konal ve věci hlavní líčení a svůj rozsudek vyhlásil v době, kdy se obviněný Mgr. J. S. nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 5. 2003, sp. zn. 31 T 45/2002, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 10. 2003, sp. zn. 3 To 735/2003, potom podle názoru ministryně spravedlnosti Městský soud v Praze postupoval v rozporu se zásadou speciality. Podle podkladů, kterými ministryně spravedlnosti disponuje, se ve věci neuplatnily ani nemohly uplatnit výjimky ze zásady speciality uvedené v ustanovení čl. 14 odst. 1 písm. a), b) Evropské úmluvy o vydávání, popřípadě v ustanoveních § 389 odst. 1 písm. a) až d) tr. ř. a § 406 odst. 1 písm. a) až f) tr. ř.

S ohledem na uvedené argumenty ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona, k němuž došlo v neprospěch obviněného Mgr. J. S. v ustanoveních § 2 odst. 5, 6, § 254 odst. 1 a § 256 tr. ř., aby zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Praze včetně obsahově navazujících rozhodnutí a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci dospěl k následujícím závěrům.

Na obviněného Mgr. J. S. byla v této věci podána obžaloba k Městskému soudu v Praze dne 3. 8. 2005. V době mezi podáním obžaloby a nařízením hlavního líčení ve věci byl obviněný vydán ze Slovenské republiky na základě zatýkacího rozkazu ze dne 30. 8. 2004 vydaného Okresním soudem v Českých Budějovicích podle § 376 odst. 1 tr. ř. v tehdy platném znění, a to v trestní věci vedené pod sp. zn. 31 T 45/2002, v níž byl obviněný rozsudkem téhož soudu ze dne 15. 5. 2003, sp. zn. 31 T 45/2002, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 10. 2003, sp. zn. 3 To 735/2003, odsouzen za trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou roků. Skutek byl v zatýkacím rozkazu popsán tak, že obviněný Mgr. J. S. dne 3. 5. 2000 v B. n. V. se záměrem získat finanční prospěch si vypůjčil od Ing. S. N. peněžní částku ve výši 700 000 Kč s nepravdivým tvrzením, že ji vrátí, a způsobil tak tomuto poškozenému škodu ve stejné výši. Opis uvedeného zatýkacího rozkazu tvoří součást procesního spisu v nyní posuzované trestní věci vedené u Městského soudu v Praze. Zatýkací rozkaz byl vydán před novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 539/2004 Sb., kterou byl do trestního řádu s účinností od 1. 11. 2004 zaveden institut tzv. evropského zatýkacího rozkazu, a slovenská strana postupovala po zadržení obviněného podle Evropské úmluvy o vydávání. K vydání obviněného došlo dne 13. 9. 2005, téhož dne byl dodán do výkonu trestu odnětí svobody. Městský soud v Praze pak provedl hlavní líčení a rozhodl rozsudkem ze dne 23. 5. 2006. Za daných okolností, protože tento soud sám nevydal mezinárodní zatýkací rozkaz, měl před tím, než nařídil hlavní líčení, kde byla přítomnost obviněného zajišťována eskortou z výkonu trestu odnětí svobody, do kterého byl obviněný dodán v rámci extradice, nejprve vyhodnotit otázku, zda se v případě obviněného uplatní zásada speciality uvedená v ustanovení čl. 14 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání, resp. některá z výjimek z této zásady. Jak se ovšem podává z obsahu spisového materiálu i ze samotného rozsudku, Městský soud v Praze se nezabýval touto otázkou. Zásada speciality přitom byla v té době upravena jak Evropskou úmluvou o vydávání (viz její čl. 14 odst. 1), tak i trestním řádem (viz ustanovení § 389 tr. ř.). Na posuzovanou věc nedopadala speciální úprava pro případy předání osob z jiného členského státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu podle § 406 tr. ř. účinná od 1. 11. 2004, neboť tuto úpravu nebylo možno použít do 30. 6. 2007 (než došlo ke změně přechodného ustanovení čl. II odst. 2 zákona č. 539/2004 Sb., jímž byl novelizován trestní řád) na trestné činy spáchané přede dnem účinnosti citovaného zákona, tj. přede dnem 31. 10. 2004.

Při posuzování, zda se uplatní výjimky ze zásady speciality, měl Městský soud v Praze postupovat podle ustanovení čl. 14 Evropské úmluvy o vydávání, které stanoví užší rozsah výjimek než ustanovení § 389 tr. ř., tedy obsahuje jinou úpravu ve smyslu čl. 10 Ústavy České republiky a § 375 odst. 1 tr. ř.

V případě ustanovení čl. 14 Evropské úmluvy o vydávání se neuplatní zásada speciality pouze tehdy, pokud strana, která předala určitou osobu, souhlasí s jejím dalším trestním stíháním nebo s výkonem trestu v jiné trestní věci [čl. 14 odst. 1 písm. a) Evropské úmluvy o vydávání], anebo jestliže tato osoba měla možnost opustit území České republiky a neučinila tak do 45 dnů od konečného propuštění nebo se na toto území po jeho opuštění vrátila [čl. 14 odst. 1 písm. b) Evropské úmluvy o vydávání]. Pokud jde o první citovanou výjimku, souhlas vydávající strany je třeba si vyžádat. V první fázi měl proto Městský soud v Praze naznačeným postupem ověřit, zda mohly nastat okolnosti předvídané ustanovením čl. 14 odst. 1 písm. b) Evropské úmluvy o vydávání. Z obsahu spisového materiálu Okresního soudu v Českých Budějovicích přitom vyplývá, že obviněný Mgr. J. S. byl ve výkonu trestu odnětí svobody od svého vydání až do podmíněného propuštění z výkonu tohoto trestu, o kterém rozhodl Městský soud v Brně usnesením ze dne 20. 6. 2006, sp. zn. 8 PP 93/2006. Pokud by tak Městský soud v Praze postupoval, zjistil by, že okolnosti předvídané ustanovením čl. 14 odst. 1 písm. b) Evropské úmluvy o vydávání nebyly dány. V úvahu tedy připadal postup podle § 383 tr. ř., a tedy povinnost zajistit souhlas slovenské strany s trestním stíháním obviněného pro skutek, který projednával Městský soud v Praze. Tento postup ovšem uvedený soud zcela opomněl a prováděl trestní řízení vedoucí k rozhodnutí o vině obviněného v rozporu s právní úpravou, kterou byl povinen se řídit.

Tuto zásadní procesní vadu neodstranil ani Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. 12 To 85/2007. Námitku obviněného Mgr. J. S. vytýkající zmíněné pochybení přitom odvolací soud odbyl nevěcným poukazem na to, že obviněný je občanem České republiky slovenské národnosti a v poslední době není jeho osobní svoboda omezena. Propuštěním obviněného z výkonu trestu odnětí svobody poté, co byl již v posuzované jiné trestní věci vydán odsuzující rozsudek, však nebylo možno zhojit zmíněnou vadu ani v případě, kdyby se obviněný zdržoval na území České republiky po dobu 45 dnů nebo se po opuštění jejího území vrátil zpět.

Řízení, které bylo provedeno v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, a tím i v rozporu s jejím právním řádem, nemůže být podkladem pro meritorní (zejména odsuzující) rozhodnutí soudu. Jediný možný způsob odstranění uvedené vady bylo zrušení napadeného rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci k provedení nového řízení, které by proběhlo v souladu se zákonem a s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a to samozřejmě při zohlednění nové situace, která nastala propuštěním obviněného Mgr. J. S. z výkonu trestu odnětí svobody a jeho dalším chováním. Z dikce ustanovení čl. 14 Evropské úmluvy o vydávání a ostatně i z ustanovení § 389 tr. ř. totiž jasně vyplývá, že zásada speciality zabraňuje již samotnému vedení trestního stíhání a případně také odsouzení. Řízení, které vedl soud prvního stupně po předání obviněného k výkonu trestu v jiné trestní věci, proto bylo nezákonné.

Vzhledem k uvedenému Nejvyšší soud vyslovil vytýkané porušení zákona, k němuž došlo v neprospěch obviněného Mgr. J. S., zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Praze. Nejvyšší soud zrušil také jako nezákonné řízení, které těmto rozhodnutím předcházelo v době od 13. 9. 2005. Poté Nejvyšší soud přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.